

Notat

Til Børne - og Ungdomsudvalget

Evaluering af Sex & Samfunds supplerende seksualundervisning

Børne - og Ungdomsudvalget orienteres om Sundheds - og Omsorgsforvaltningens evaluering af Sex & Samfunds supplerende seksualundervisning 2022

Særlige opmærksomhedspunkter

Som en del af udmøntning en af bevillingen Seksuel Sundhed tilbyder Sundheds - og Omsorgsforvaltningen i samarbejde med Sex & Samfund seksualundervisning til elever i 4. - 10. klasse på københavnske grundskoler som supplement til folkeskolens obligatoriske seksualundervisning. Derudover tilbydes seksualundervisning om krop, køn og seksualitet til unge i/udenfor uddannelse, f.eks. ungdomsuddannelser, klubber og botilbud i kommunen. I 2022 har Rambøll på vegne af forvaltningen gennemført en ekstern evaluering af Sex & Samfunds supplerende seksualundervisning i 4. - 10. klasse samt undervisningen i krop, køn og seksualitet.

Evalueringen viser overordnet, at eleverne er glade for Sex & Samfunds undervisning, og at de oplever, at undervisningen foregriber emner, der senere bliver relevante. Derudover bidrager evalueringen med ny viden om, hvad der optager børn og unge lige nu i relation til seksuel sundhed, og hvilke emner de savner mere viden om i seksualundervisningen. Derudover konkluderer evalueringen, at den supplerende undervisning ofte er elevernes primære seksualundervisning. Sundheds - og Omsorgsforvaltningen er i dialog med Sex & Samfund om, hvordan indsatsen kan optimeres på baggrund af evalueringens resultater med det formål, at eleverne opnår størst muligt læringsudbytte.

Videre proces

De nye indsigter fra evalueringen vil indgå i forskellige samarbejder med Sundheds - og Omsorgsforvaltningen og andre relevante aktører om videreudvikling af området.

15-09-2022

Sagsnummer I F2
2022 - 13947

Dokumentnummer i F2
1947532

Sagsnummer i eDoc
2022 - 0290919

Sagsbehandler
Cecilie Høyer Frøhstück

**EVALUERING AF SEX & SAMFUNDS
SEKSUALUNDERVISNING I KØBENHAVNS KOMMUNE
MAJ 2022**

Indholdsfortegnelse

Side 3	1. Indledning
Side 4	2. Hovedresultater
Side 6	3. Analyse 3.1. Udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning 3.2. Samarbejdet mellem ung-til-yngre undervisere og lærere 3.3 Elevernes udbytte
Side 18	4. anbefalinger
Side 20	5. Metodisk tilgang
Side 21	6. Datagrundlag

Læsevejledning

Nærværende evaluering indledes af en indledning, hvorefter evalueringens formål fremgår.

Kapitel 2 opsummerer evalueringens hovedresultater og 4 hovedanbefalinger.

I kapitel 3 udfoldes evalueringens analyse fund inden for analysens tre fokusområder: 1) udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning, 2) samarbejdet mellem ung-til-yngre undervisere og lærere og 3) elevernes udbytte af seksualundervisningen.

Kapitel 4 præsenterer evalueringens hovedanbefalinger og metoder til, hvordan disse kan operationaliseres i praksis.

Rapporten afrundes med kapitel 5 og 6, der præsenterer et overblik over evalueringens metodiske tilgang samt datagrundlag.

1. Indledning

I denne rapport præsenteres resultaterne af evalueringen af Sex & Samfunds seksualundervisning, der tilbydes på folkeskoler og ungdomsuddannelser i Københavns Kommune. Evalueringen er gennemført af Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) i perioden januar til april 2022. Sundheds- og Omsorgsudvalget i Københavns Kommune er opdragsgiver.

Københavns Kommune har gennem mange år samarbejdet med Sex & Samfund om at fremme seksuel sundhed og trivsel blandt børn og unge i kommunen. Det sker blandt andet gennem tilbud om seksualundervisning til elever i 4. til og med 10. klasse som supplement til folkeskolens obligatoriske undervisning i sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Ungdomsuddannelserne tilbydes undervisning i køn, krop og seksualitet. Formålet med den supplerende seksualundervisning er at styrke børn og unges handlekompetencer i relation til seksuel sundhed. Handlekompetencer består dels af børn og unges viden om emner inden for seksuel sundhed og trivsel, dels af børn og unges kendskab til handlemuligheder i situationer relateret til seksuel sundhed og trivsel.

Sex & Samfunds seksualundervisning til københavnske børn og unge finansieres af Sundheds- og Omsorgsudvalgets bevilling til at fremme seksuel sundhed blandt borgere i Københavns Kommune. Det betyder, at hhv. grundskoler og ungdomsuddannelser i Københavns Kommune vederlagsfrit eller med tilskud til vederlag kan benytte sig af undervisningstilbuddet fra Sex & Samfund. For de afsatte midler kan Sex & Samfund gennemføre ca. 300 supplerende seksualundervisningsgange til elever i 4.-10. klasse på folkeskoler og privatskoler i Københavns Kommune og ca. 80 seksualundervisningsgange på ungdomsuddannelser i Københavns Kommune.

Evalueringens formål

Evalueringen af Sex & Samfunds seksualundervisning til elever på folkeskoler og ungdomsuddannelser gennemføres med henblik på at undersøge, om undervisningen lever op dens formål om at styrke børn og unges handlekompetencer i relation til seksuel sundhed, og om den er tidssvarende. Dermed har evalueringen til formål at:

- *Tilvejebringe viden om, i hvilken grad Sex & Samfund sikrer, at undervisningen er tidssvarende.*
- *Undersøge, i hvilken grad Sex & Samfund formår at omsætte viden fra seksualundervisningen til handlekompetencer hos børn og unge i forhold til at varetage deres seksuelle sundhed.*

Med afsæt i ovenstående belyser evalueringen, hvilke elementer i indsatsen der er særligt virkningsfulde. Endvidere belyses forhold, som kan virke fremmende eller hæmmende for, at Sex & Samfund kan levere en tidssvarende, supplerende seksualundervisning, som giver eleverne viden og handlekompetencer. Endelig udledes der, med udgangspunkt i evalueringens resultater og fund, anbefalinger til, hvordan den supplerende seksualundervisning kan forbedres.

2. Hovedresultater

I dette kapitel præsenteres evalueringens hovedresultater. Først beskrives evalueringens empiriske afsæt, datagrundlaget. Dernæst præsenteres hovedresultaterne inden for fokusområderne: 1) udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning, 2) samarbejdet mellem ung-til-ynge undervisere og lærere og 3) elevernes udbytte. Hvert hovedresultat udfoldes i evalueringens kapitel 4. Sidst i kapitlet listes fire hovedanbefalinger til at forbedre Sex & Samfunds seksualundervisning. Anbefalingerne konkretiseres i kapitel 5.

Evalueringens datagrundlag

- 13 fokusgruppeinterviews med elever fra fem grundskoler og et gymnasium i Københavns Kommune, herunder seks fokusgruppeinterviews med elever på mellemtrinnet, fem fokusgruppeinterviews med udskolingselever og to interviews med gymnasieelever.
- Fem individuelle interviews med lærere fra fem folkeskoler, som har bestilt Sex & Samfunds seksualundervisning.
- Tre fokusgruppeinterviews med i alt 9 ung-til-ynge undervisere med forskelligt erfaringsniveau.
- Et gruppeinterview med projektlederen og en medarbejder i Team Uddannelse og Pædagogik fra Sex & Samfund.

Fokusområde 1. Udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning

Resultater om den pædagogiske og didaktiske tilgang til undervisningen:

- Valget af didaktiske og pædagogiske metoder hviler på seks principper for god undervisning.
- Inddragende og dialogbaseret undervisning anvendes med det formål at omsætte viden til handlekompetencer hos eleverne.
- Oplæg og film anvendes til at formidle faktabaseret viden.

Resultater om udvikling af undervisningens indhold:

- Sex & Samfund udvikler tidssvarende og alderstilpasset undervisningsmateriale med afsæt i folkeskolens Fælles Mål.
- Udviklingen af nyt materiale sker systematisk, mens opdatering og kassering af materiale sker ad hoc.

Resultater om rekruttering, uddannelse og løbende opkvalificering af undervisere:

- Undervisningserfaring og motivation vægtes højest i rekruttering af nye undervisere.
- Introforløbet til nye undervisere er et godt afsæt for nye undervisere i kraft af fokus på didaktik og praksisorientering.
- Makkerundervisning og supervision bidrager til at klæde nye undervisere på.
- Tilbud om løbende opkvalificering holder undviserne opdaterede på viden samt pædagogiske og didaktiske greb, når undviserne tilvælger det.
- Videnskultur blandt fastansatte medarbejdere fremmer udviklingen af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning.

Resultater om anvendelse af brugerevaluering til at udvikle undervisningens kvalitet:

- Brugerevaluering giver pejlemærker om undervisningens kvalitet, men ikke dybdegående viden.

2. Hovedresultater

Fokusområde 2: Samarbejdet mellem ung-til-yngre undervisere og lærere

Resultater om samarbejdet forud for undervisningen:

- Den supplerende undervisning er ofte elevernes primære seksualundervisning.
- Ung-til-yngre underviserne afsøger klassens ønsker og behov hos læreren i forbindelse med planlægning af seksualundervisningen.
- Ung-til-yngre underviserne vælger emner og øvelser, som de synes er sjove og interessante.
- Ung-til-yngre underviserne tilpasser indholdet, imens de underviser.

Resultater om samarbejdet efter undervisningen:

- Ung-til-yngre underviserne og lærerne følger ikke op på undervisningen sammen.

Resultater om lærernes oplevelse af samarbejdet med Sex & Samfund

- Lærerne er tilfredse med samarbejdet og roser Sex & Samfund.

Fokusområde 3: Elevernes udbytte

Resultater om elevernes vidensgrundlag:

- Eleverne er glade for Sex & Samfunds seksualundervisning, der både bidrager med nyt og kendt viden.
- Eleverne efterspørger generelt mere seksualundervisning.

Resultater om elevernes oplevelse af ung-til-yngre underviserne:

- Ung-til-yngre underviserne skaber et trygt og åbent rum.
- Ung-til-yngre underviserne anvender gode og inddragende øvelser.

Resultater om elevernes vurdering af seksualundervisningens indhold:

- Indholdet i seksualundervisningen afspejler ikke alle elevernes ønsker.

Resultater om elevernes viden og handlekompetencer:

- Eleverne oplever, at undervisningen foregriber emner, der senere bliver relevante.

Anbefalinger

1. Styrket forberedelse og planlægning af Sex & Samfunds seksualundervisning
2. Integreret opfølgning mellem ung-til-yngre undervisere og lærere
3. Fastlagt kvalitetssikring af seksualundervisningen
4. Systematisk gennemgang af materiale med inddragelse af undervisere

3. Analyse

3.1 Udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning

Dette afsnit beskriver, i hvilken grad og hvordan Sex & Samfund sikrer, at deres seksualundervisning er kvalificeret og tidssvarende. I den forbindelse rettes fokus mod fire forhold, som har betydning for udviklingen af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning: 1) Den pædagogiske og didaktiske tilgang til seksualundervisningen, 2) udvikling af undervisningens indhold i form af materialer og forløb, 3) uddannelse og løbende opkvalificering af ung-til-ynge undervisere samt 4) anvendelse af brugerevaluering til at udvikle undervisningens kvalitet.

Vedrørende **den pædagogiske og didaktiske tilgang til undervisningen** viser evalueringen, at:

1. Sex & Samfunds valg af didaktiske og pædagogiske metoder hviler på seks principper for god undervisning.
2. Inddragende og dialogbaseret undervisning anvendes med det formål at omsætte viden til handlekompetencer hos eleverne.
3. Oplæg og film anvendes til at formidle faktabaseret viden.

Hvad angår **udvikling af undervisningens indhold** peger evalueringen på, at:

4. Sex & Samfund udvikler tidssvarende og alderstilpasset undervisningsmateriale med afsæt i folkeskolens Fælles Mål.
5. Udviklingen af nyt materiale sker systematisk, mens opdatering og kassering af materiale sker ad hoc.

Rekruttering, uddannelse og løbende opkvalificering af ung-til-ynge undervisere er afgørende for, at Sex & Samfund kan levere kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning. I den forbindelse tegner evalueringen et billede af, at:

7. Undervisningserfaring og motivation vægtes højest i rekruttering af nye undervisere.
8. Introforløbet til nye undervisere er et godt afsæt for nye undervisere i kraft af fokus på didaktik og praksisorientering.
9. Makkerundervisning og supervision bidrager til at klæde nye undervisere på.
10. Tilbud om løbende opkvalificering holder undervisere opdaterede på viden samt pædagogiske og didaktiske greb, når undviserne tilvælger det.
11. Videnskulturblandt fastansatte medarbejdere fremmer udviklingen af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning.

Angående **anvendelse af brugerevaluering til at udvikle undervisningens kvalitet** peger evalueringen på, at:

12. Brugerevalueringer giver pejlemærker om undervisningens kvalitet, men ikke dybdegående viden.

3.1 Udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning

Sex & Samfunds valg af didaktiske og pædagogiske metoder og greb hviler på seks principper

Sex & Samfunds grundlæggende pædagogiske og didaktiske tilgang til seksualundervisning hviler på **seks principper***, som skal guide underviserne til at planlægge og gennemføre undervisning, som udvikler elevernes handlekompetencer. De seks principper er resultatet af mange års udviklingsarbejde i Team Uddannelse og Pædagogik hos Sex & Samfund. I udviklingen af principperne er der taget højde for de seksuelle menneskerettigheder, samt hvordan pædagogiske og didaktiske tilgange kan understøtte, at eleverne oplever den progression i viden og kompetencer, som er beskrevet i folkeskolens **Fælles Mål** for sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab. Indlejret i de seks principper er et syn på elever, som kompetente aktører med viden og erfaringer, som bør bringes i spil i undervisningen. Endelig arbejder Sex & Samfund med at klæde underviserne på til at skabe rammerne for et trygt læringsrum, som skal gøre det muligt at gennemføre inddragende seksualundervisning, hvor alle elever tør tage ordet.

Inddragende og dialogbaseret undervisning har til formål at omsætte viden til handlekompetence hos eleverne

Evalueringen peger på, at de seks principper, elevsynet samt fordringen om at skabe et trygt læringsrum aktivt guider og informerer underviserens valg og anvendelse af pædagogiske og didaktiske metoder i undervisningen. Således er underviserne bevidste om at planlægge og gennemføre **elevinddragende og dialogbaseret** undervisning, som skaber rammer for, at eleverne selv kommer på banen og diskuterer emner og problematikker med udgangspunkt i den viden, de allerede har. I Sex & Samfunds introforløb til nye undervisere såvel som i løbende opkvalificering er der fokus på, hvordan principperne kan omsættes i konkrete undervisningssituationer, fx gennem klasseledelse og forskellige øvelser. Det store fokus på inddragende og dialogbaseret undervisning betyder ifølge underviserne ikke, at det altid lykkes i praksis, da mangelfuld forberedelse med klassens lærer eller uheldige dynamikker i klassen kan udgøre en barriere. Men ambitionen om at undervise på en måde, som bidrager til at eleverne udvikler deres handlekompetencer, er der altid.

Oplæg og film anvendes til at formidle faktabaseret viden

Samtidig viser evalueringen, at metoder og greb til at skabe inddragende undervisning balanceres af metoder til mere klassisk vidensformidling. Team Uddannelse og Pædagogik, som har ansvar for seksualundervisningen, lægger stor vægt på, at underviserne gør sig overvejelser om, hvilket udbytte eleverne skal have af undervisningen og hvordan. Dette betyder, at underviserne ofte anvender **oplæg og film** til at formidle faktabaseret viden om eksempelvis kroppens udvikling i puberteten, prævention og kønssygdomme.

“Undervisningen kan både indeholde oplysning og aktiviteter, hvor eleverne bringer deres egen viden i spil. Ellers bliver det tankpasserpædagogik, hvor man antager, at eleverne er tomme skaller, der bare skal have fyldt viden på af en klog voksen. Og omvendt er der også faktabaseret viden, fx om prævention, kønssygdomme og samtykkelovgivning, som bedst formidles af underviseren.”

- Medarbejder fra Team Undervisning og Pædagogik i Sex & Samfund

“Det, som jeg umiddelbart husker, der var fokus på [i introforløbet til nye undervisere], og stadig er, er, at man skal lade eleverne komme til orde. [...] Vi skal ikke have en autoritær lærerrolle, men vi skal være i øjenhøjde og hjælpe eleverne med at komme frem til deres egne svar om krop og identitet.”

- Underviser fra Sex & Samfund

“Der er ikke én ramme, vi skal undervise i, men vi skal være bevidste om den effekt, de forskellige læringsrum har.”

- Underviser fra Sex & Samfund

3.1 Udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning

Sex & Samfund udvikler tidssvarende og alderstilpasset undervisningsmateriale med afsæt i Fælles Mål

Når Team Uddannelse og Pædagogik udvikler nyt undervisningsmateriale, tager de afsæt i folkeskolens Fælles Mål for sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab, og udfolder færdigheds- og vidensområderne heri. Senest er der udviklet nyt materiale om skam og den rolle, skam kan spille i relationer, som knytter an til færdigheds- og vidensområdet 'Relationer' efter 9. klassetrin. Afsættet i Fælles Mål begrundes med, at Fælles Mål både omhandler tidssvarende emner og beskriver elevernes progression godt, og dermed udgør en god ramme for at udvikle **tidssvarende og alderstilpasset materiale**. Desuden modtager Sex & Samfund en årlig bevilling fra Børne- og Undervisningsministeriet til at udvikle materiale, som skal stemme overens med Fælles Mål.

●→◆ Udvikling af nyt materiale er systematisk, mens opdatering og kassering sker ad hoc

Udviklingen af nyt undervisningsmateriale sker inden for rammerne af Sex & Samfunds bevilling fra Børne- og Undervisningsministeriet og er derfor struktureret af et **årshjul**. Omvendt opdateres og kasseres eksisterende materiale og forløb løbende og ad hoc. Opdateringen eller kasseringen af konkret materiale er foranlediget af, at Team Uddannelse og Pædagogik gennem deres kompetenceudvikling af grundskolelærere bliver opmærksom på forældet materiale, at ung-til-ynge underviserne kommer med tilbagemeldinger på utidssvarende materiale, eller at grundskolelærere, som selv anvender materialet, henvender sig. Når teamet på den måde er blevet opmærksomme på forældet materiale, afholder de typisk en **oprydningsdag**, hvor materiale inden for et udvalgt emne gennemgås. At materiale er forældet vil sige, at det i vinklingen og måden at tale om emnet på afspejler en anden tid.

Evalueringen peger på, at udviklingen og opdateringen af undervisningsmaterialet ikke favner alle de behov og ønsker, som underviserne har. Flere undervisere giver udtryk for, at de savner nyt eller opdateret materiale inden for en række tematikker. Konsekvensen heraf er, at underviserne undgår at undervise i de tematikker, hvor de ikke finder materialet opdateret eller fyldestgørende.

Ung-til-ynge underviserne efterspørger nyt eller opdateret...

- .. materiale om seksualitet og religion
- .. materiale om kønsroller
- .. materiale om sex og lyst, som er mere relaterbart
- .. øvelser om samtykke, som fremmer elevernes læring
- .. tilgange til at undervise i samtykkelovgivning
- .. tilgange til at undervise i emner relateret til biologisk køn (fx pubertet), som inkluderer ikke-binære elever.

"Det er også bare for at flage for rammebeskrivelsen for Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab, som er rigtig flot og fin. Den behøver ikke at underkendes og laves om, den skal bare udfyldes. Det har rigtig mange [lærere] svært ved, og derfor hjælper vi. Så vi lærer os op ad lovgivning. Vi har ikke en mavefornemmelse og udvikler [materiale], fordi vi selv synes, noget er spændende. Vi arbejder slet ikke med mavefornemmelser, men med at træffe rationelle beslutninger på et fælles fagligt og sagligt grundlag, og ud fra Fælles Mål."

- Medarbejder i Team Uddannelse og Pædagogik

3.1 Udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning

Vægt på undervisningserfaring og lyst til at undervise i rekruttering af nye undervisere

Når Sex & Samfund rekrutterer nye undervisere vægtes **erfaring med at undervise børn og unge** samt **motivation for at undervise** med afsæt i de seks undervisningsprincipper højere end ansøgers viden om og holdninger til køn, krop og seksualitet. Mere konkret fremhæves erfaring med at planlægge og gennemføre undervisning, nærvær, en anerkendende tilgang og lyst til at gå i øjenhøjde med eleverne som fordele i opslag om stillingen som ung-til-yngre underviser.

Introforløbet har primært fokus på didaktik og er praksisorienteret

Nye undervisere gennemgår et **introforløb** på fire hele dage. Første dag består af en introduktion til Sex & Samfund som organisation, mens de resterende tre dage først og fremmest har til formål at klæde de nye undervisere på til at planlægge og gennemføre undervisning med afsæt i de seks undervisningsprincipper. De medarbejdere i Sex & Samfund, som afvikler introforløbet, demonstrerer for de nye undervisere, hvordan principperne kan omsættes i praksis gennem anvendelsen af konkrete materialer og øvelser, som de nye undervisere selv deltager i. Demonstrationerne efterfølges af fælles refleksioner og drøftelser om, hvilket læringsudbytte de konkrete materialer og øvelser kan skabe hos eleverne. De nye undervisere oplever i høj grad, at introforløbet klæder dem på til at anvende didaktiske metoder i seksualundervisningen. Enkelte undervisere fremhæver, at de savner introduktion til tematikker og indhold i introforløbet. Det suppleres med, at flere undervisere påpeger at Sex & Samfunds undervisningsportal indeholder så meget materiale, at det kan virke uoverskueligt at navigere i.

Makker-undervisning og supervision bidrager til at klæde nye undervisere på

Nye undervisere planlægger og gennemfører første undervisningsgang i en klasse i **makkerpar** på to. Flere undervisere fortæller, at dette både skaber læring og refleksion om undervisningspraksis samt bidrager til at mindske deres nervøsitet. Derudover modtager de **supervision og feedback** på deres første undervisningsgange af en medarbejder fra Team Uddannelse og Pædagogik. Inden supervisionen taler medarbejderen og den nye underviser om, hvilken retning underviseren gerne vil udvikle sig i, og hvilke punkter vedkommende ønsker feedback på. Formålet med dette er at skabe refleksion over egen praksis, og hvordan praksis kan udvikles. Det er også muligt for mere erfarne undervisere at bede om supervision eller en makker. Flere undervisere giver udtryk for, at Team Uddannelse og Pædagogik er tilgængelige og gode til at følge op med underviserne.

“Vi lavede en masse øvelser, som også er dem, eleverne ude i klasserne laver. Så vi afprøvede en masse af det materiale, som vi selv skal ud at bruge, og snakkede en masse meta-agtigt i løbet af øvelserne om, hvad de kunne pædagogisk og didaktisk. Fx hvilken effekt det har at lave en stole-øvelse versus en dilemma-øvelse.”

- Underviser fra Sex & Samfund

“I introforløbet var der meget fokus på klassestyring og rammerne omkring, men ikke så meget på indholdet. Der var ikke sat tid af til at forstå de vigtige koncepter bag det normkritiske, vi laver. Det var fedt at få indføring i at lave god undervisning, og hvordan man underviser børn i den alder.”

- Underviser fra Sex & Samfund

“Det gjorde stor forskel at være sammen med en til at starte med [i undervisningen], så man kan se, hvordan en anden gør. Jeg var klar til det, fordi [X's] tilgang til det var at have meget tillid til os, så man følte, at organisationen havde tillid, hvilket gav mig ret meget selvtillid. Jeg har set, hvordan nogle kan gøre det, så det finder jeg nok ud af, når jeg er derude.”

- Underviser fra Sex & Samfund

3.1 Udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning

Tilbud om opkvalificering kan holde underviserne opdaterede, såfremt de tilvælger det

Fire til fem gange om året afholdes en **opkvalificeringsdag**. Det er ung-til-ynge undervisernes oplevelse, at deltagelse er frivilligt og ulønnet, hvorfor de primært deltager, hvis programmet interesserer dem og de kan prioritere tid til det. Overordnet har opkvalificeringsdagene enten til formål at formidle ny viden relateret til køn, krop og seksualitet (fx samtykkelovgivningen) eller give underviserne mulighed for at afprøve og reflektere over pædagogiske og didaktiske tilgange og metoder (fx klasseledelse og anvendelse af læringsmål). I forlængelse heraf efterspørger flere undervisere **mere sparring og erfaringsudveksling** med underviserkolleger, hvor de kan få inspiration fra hinanden, samt drøfte undervisningsmetoder i fx emner, de finder svære at undervise i. På nuværende tidspunkt er den kollegiale sparring begrænset, da det skal ske på eget initiativ i undervisernes fritid.

Videnskultur fremmer udviklingen af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning

Evalueringen peger på, at Sex & Samfund som organisation er kendetegnet ved en videnskultur, som **understøtter udviklingen** af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning. Videnskulturen kommer til udtryk ved en god praksis for at holde sig opdateret på tendenser og ny viden om køn, krop og seksualitet samt vidensdele med kolleger, både ad hoc ved at dele artikler, rapporter o. lign. med kolleger per mail og gennem et **ugentligt nyhedsbrev** til blandt andre ung-til-ynge underviserne. Evalueringen tegner dog også et billede af, at videnskulturen er stærkere forankret blandt de fastansatte medarbejdere end de timelønnede undervisere.

Brugerevaluering giver pejlemærker om undervisningens kvalitet

Med henblik på at evaluere elevernes oplevelse og udbytte af den supplerende seksualundervisning har Sex & Samfund udviklet et kort spørgeskema. Det er hensigten, at den enkelte underviser skal give eleverne en QR-kode til skemaet i slutningen af hver undervisningsgang, så eleverne kan udfylde det, før de går til frikvarter. Evalueringen indikerer dog, at der blandt underviserne **ikke er en systematisk praksis** for at indhente elevernes evaluering.

Projektlederen for Sex & Samfunds seksualundervisning ser løbende på data fra brugerevalueringen og drøfter det med en kollega fra Team Uddannelse og Pædagogik. Således bidrager brugerevalueringen med en **temperaturmåling** på undervisningens kvalitet fra elevernes perspektiv samt ris og ros fra enkeltstående elever, men ikke dybdegående viden om elevernes læringsudbytte og undervisningens styrker og svagheder. Der er ikke en systematisk tilbagemelding til den enkelte underviser om viden fra brugerevalueringen, som således ikke anvendes til at udvikle kvaliteten af den enkeltes undervisning.

“Når der er åbne besvarelser, kigger jeg på dem – der stod, at ‘vores undervisere glemte et eller andet’. Jeg kigger løbende i SurveyXact, hvor vi indsamler data – ris eller ros – så går jeg ind til [den ansvarlige for undervisningsmateriale og uddannelse af underviserne], og giver det videre. Så vi ser løbende på evalueringer fra eleverne.”

- Projektleder fra Sex & Samfund

3. Analyse

3.2 Samarbejdet mellem ung-til-yngre undervisere og lærere

Dette afsnit beskriver, **hvordan samarbejdet mellem ung-til-yngre underviserne og lærerne på grundskolerne fungerer** med hensyn til planlægning, afholdelse og opfølgning på den supplerende seksualundervisning. Derudover beskrives henholdsvis undervisernes og lærernes refleksioner om udfordringer og potentialer i samarbejdet.

Vedrørende **samarbejdet forud** for Sex & Samfunds seksualundervisning, viser evalueringen:

1. Den supplerende undervisning er ofte elevernes primære seksualundervisning.
2. Ung-til-yngre underviserne afsøger klassens ønsker og behov hos læreren i forbindelse med planlægning af seksualundervisningen.
3. Ung-til-yngre underviserne vælger emner og øvelser, som de synes er sjove og interessante.
4. Ung-til-yngre underviserne tilpasser indholdet, imens de underviser.

Angående det **samarbejdet efter** endt seksualundervisningsgang fremgår det af evalueringen at:

5. Ung-til-yngre underviserne og lærerne følger ikke op på undervisningen sammen.

Hvad angår **lærernes oplevelse af samarbejdet** med ung-til-yngre underviserne peger evalueringen på:

6. Lærerne er tilfredse med samarbejdet og roser Sex & Samfund.

Den supplerende undervisning er ofte elevernes primære seksualundervisning

En afgørende faktor for samarbejdet mellem ung-til-yngre undervisere og lærere er, at den obligatoriske seksualundervisning opleves særdeles **mangelfuld**. Denne opfattelse deles på tværs af underviserne fra Sex & Samfund og bekræftes i flere elevinterviews. Endvidere konkluderer en undersøgelse for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet fra 2019, at mange skoler ikke lever op til de obligatoriske krav til sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (SSF)*. Konkret betyder denne tendens, at **elevernes fælles vidensniveau om seksuel sundhed er begrænset**, og at der ofte ikke er et undervisningsmæssigt grundlag, som Sex & Samfund kan supplere. Ung-til-yngre underviserne udtrykker, at der derfor er behov for at gennemgå grundemner, og at de dermed ikke anser deres undervisning som supplerende. Dermed er der sjældent sikret en direkte sammenhæng mellem obligatorisk og supplerende undervisning.

Ung-til-yngre underviserne afsøger klassens ønsker og behov hos læreren i forbindelse med planlægning af seksualundervisningen

En fast del af undervisningsplanlægningen er, at **underviseren kontakter** læreren, der har bestilt seksualundervisningen, forud for besøget. Formålet er at afsøge klassens behov og ønsker til undervisningen samt få indblik i klassens dynamik. På baggrund heraf aftales undervisningens indhold, hvor ung-til-yngre underviseren foreslår forskellige øvelser og tematikker og afstemmer disse med læreren. Kontakt foregår via telefon eller mail, hvoraf telefonopkaldene typisk varer 2-10 minutter. Underviserne fremhæver, at der er stor **individuel forskel** mellem lærerne i forhold til, hvor meget information om klassen og tidligere undervisning de deler, og at lærerne i nogle tilfælde ikke har ønsker til indholdet. Således er der forskel på, i hvor høj grad underviserne kan tage hensyn til klassens ønsker og behov i planlægningen af seksualundervisningsgangen. Undervisere kan derudover opleve, at de slet ikke kan komme i kontakt med lærerne. Dermed kan underviserne risikere at træde ind i en klasse, hvor de intet forhåndskendskab har til elevernes ønsker og behov. Samtalen med lærerne er derfor afgørende for, at Sex & Samfund kan tilbyde relevant og tilpasset undervisning, da den er rammesættende for, om underviserne er parate til at møde den specifikke klasse i klassens eget miljø.

3.2 Samarbejdet mellem ung-til-yngre undervisere og lærere

Ung-til-yngre underviserne vælger emner og øvelser, som, de synes, er sjove og interessante

Underviserne planlægger seksualundervisningens indhold på egen hånd. De tager dels udgangspunkt i den indledende samtale med klasselæreren, og dels i emner og øvelser, som de selv synes er **interessante og sjove** at undervise i, samt har god erfaring med. Sidstnævnte fylder mere, når læreren ikke efterspørger specifikt indhold til undervisningen. På baggrund heraf har underviserne typisk et fast **katalog** af udvalgte emner og didaktiske greb, som de anvender i planlægningen. Kataloget kan opdateres løbende med nyt materiale på eget initiativ, men underviserne udfordres ikke på kataloget, ligesom der ikke sker en systematisk kvalitetssikring af indholdet. Desuden er det undervisernes oplevelse, at planlægningstiden er ulønnet. Dette har, suppleret med at nogle lærere giver mangelfuld information og viden om klassen og dens behov, betydning for, i hvilket omfang den enkelte undervisningsgang tilpasses klassens behov, og dermed for undervisningens kvalitet. Som konsekvens heraf kan det være en udfordring at møde elevernes behov, og undervisningen omhandler i nogle tilfælde emner, som ikke er lige relevante for eleverne, eller som er gentagelser fra anden undervisning. Eksempelvis oplevede en klasse, at de to år i træk blev undervist i akkurat samme forløb om grænser og samtykke.

← Ung-til-yngre underviserne tilpasser indholdet, imens de underviser →

Evalueringen viser, at underviserne ofte oplever et behov for at **tilpasse indholdet** af undervisningen, imens de underviser. Det forekommer, når en klasse eksempelvis er mere stille eller umoden end forventet, har mange spørgsmål eller efterspørger andre emner end dem, som underviseren har forberedt. Dermed skyldes behovet for tilpasning primært manglende eller afvigende information fra lærerne om klassens sociale miljø og behov. Der er et eksempel på, at en klasse ikke var interesseret i de emner, som læreren havde efterspurgt. Behovet for tilpasning af undervisningens indhold stiller især **krav til uerfarne undervisere**, som kan føle sig pressede og usikre i situationer, hvor de skal omlægge undervisningen undervejs. Derfor tenderer uerfarne undervisere til i højere grad at følge deres planlagte undervisning, selvom det ikke er den bedste for klassen. Tilpasningen opleves lettere for rutinerede undervisere, der har et større bagkatalog. Dermed understreges nødvendigheden af, at lærerne afdækker klassens ønsker og behov til undervisningen, samt at de introducerer underviseren til klassens sociale miljø og dynamikker, således underviseren bedre kan **skræddersy** undervisningen til den enkelte klasse.

”

”Når jeg planlægger undervisning, så vælger jeg de emner, jeg synes er sjove. Fx sex og samtykke. Så ringer jeg op med et oplæg til læreren, og så kan læreren komme med input, hvis det ikke passer.”

- Underviser fra Sex & Samfund

”Som ny synes jeg, det kræver vildt meget at skulle være parat til at ændre emne. Det vil jeg vildt gerne, jeg vil så gerne have, at de går derfra med en god oplevelse, og det presser mig lidt. Det kan være svært at møde dem der, hvor de er, efter at have snakket med læreren.”

- Underviser fra Sex & Samfund

3.2 Samarbejdet mellem ung-til-ynge undervisere og lærere

Ung-til-ynge underviserne og lærerne følger ikke op på undervisningen sammen

En gennemgående tendens hos både lærere og ung-til-ynge undervisere er, at der efter afsluttet undervisning meget sjældent følges op på undervisningsgangen. Dermed er der **ikke et samarbejde** om, hvordan Sex & Samfunds seksualundervisning lever videre og kan spille sammen med klassens efterfølgende obligatoriske seksualundervisning. I de få tilfælde hvor lærerne og underviserne taler sammen, er det oftest meget kortvarigt og omhandler typisk elevernes opførsel. Således er opfølgningen, når den sker, ikke møntet på det indholdsmæssige. Flere lærere udtrykker imidlertid et **ønske om en opfølgning**, når de spørges ind til dette, men det er ikke noget, hverken de selv eller ung-til-ynge underviserne har lagt op til. Endvidere kan flere undervisere også se en mening i at følge op med lærerne. Imidlertid skal den manglende opfølgning ses i lyset af, at ung-til-ynge underviserne ikke aflønnes for timer udover undervisningen og derved ikke har incitament for at følge op. Derudover har lærerne ofte et travlt program, hvorfra de ikke kan afsætte tid til en opfølgende samtale. Enkelte lærere udtrykke også, at det er bevidst, at de ikke følger op på Sex & Samfunds seksualundervisning, da de ser den som elevernes rum, de ikke skal træde ind i. Der opstår dermed et u hensigtsmæssigt hensyn, der står i vejen for, at lærerne kan tale med underviserne såvel som med eleverne om undervisningen, og hvad de har lært.

Lærerne er tilfredse med samarbejdet og roser Sex & Samfund

Af evalueringen fremgår det, at lærere på tværs af klassetrin er **tilfredse med samarbejdet** omkring koordinering og planlægning med Sex & Samfund, som, de oplever, forløber nemt og gnidningsfrit. Det bekræfter, at samarbejdet på nuværende tidspunkt overvejende foregår på lærernes præmisser og ikke stiller krav til lærerne, eksempelvis i forhold til at afdække elevernes ønsker til emner. Dette understøttes yderligere ved, at det primært er underviserne, som oplever udfordringer i forhold til samarbejde om planlægningen, hvor de efterspørger, at lærerne påtager **en mere aktiv rolle** i planlægning. Dermed ses en diskrepans i samarbejdet, hvor det på nuværende tidspunkt er ung-til-ynge underviserne, der løfter det.

Endvidere udtrykker lærerne, at de er glade for den undervisning, som Sex & Samfund tilbyder. Lærerne lægger især vægt på, at de er meget trygge ved at overlade deres elever til underviseren. Ligeledes er det lærernes indtryk, at eleverne er glade for undervisningen, selvom de sjældent drøfter indholdet med eleverne efterfølgende. Lærerne tillægger det stor betydning for eleverne, at **det ikke er læreren selv, som underviser**, men i stedet en ung person, som eleverne ikke kender.

"Enkelte gange har jeg sendt en opfølgende mail, fordi der har været problemer i klassen, men det kan tælles på en hånd."

- Underviser fra Sex & Samfund

"Jeg har ikke hørt så meget fra hende [underviseren], men fra børnene, som syntes, det var rigtig rart at tale med en, som ikke var deres lærer, og fik lov til at åbne deres hjerte, uden der er nogen som dømmer."

- Lærer

3. Analyse

3.3 Elevernes udbytte

Dette afsnit beskriver, **hvilket udbytte eleverne har fået af Sex & Samfunds seksualundervisning** med særlig fokus på undervisningens relevans og aktualitet for eleverne samt elevernes handlekompetencer.

Elevernes **eksisterende vidensgrundlag** har betydning for deres oplevelse af seksualundervisningen. I den forbindelse tegner evalueringen et billede af, at:

1. Eleverne er glade for Sex & Samfunds seksualundervisning, der både bidrager med nyt og kendt viden.
2. Eleverne efterspørger generelt mere seksualundervisning.

Vedrørende **elevernes vurdering af ung-til-yngre** underviserne, viser evalueringen:

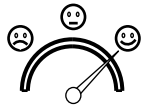
3. Ung-til-yngre underviserne skaber et trygt og åbent rum.
4. Ung-til-yngre underviserne anvender gode og inddragende øvelser.

Angående **elevernes oplevelse** af seksualundervisningens indhold, fremgår det af evalueringen at:

5. Indholdet i seksualundervisningen afspejler ikke alle elevernes ønsker.

Hvad angår, om **eleverne har fået viden og handlekompetencer**, peger evalueringen på:

6. Eleverne oplever, at undervisningen foregriber emner, der senere bliver relevante.

Eleverne er glade for Sex & Samfunds seksualundervisning, der både bidrager med ny og kendt viden

På tværs af skoler og klassetrin udtrykker eleverne generelt, at de er **glade** for den seksualundervisning, som de har modtaget fra Sex & Samfunds ung-til-yngre undervisere. De fortæller, at det har været en god oplevelse og afveksling at modtage undervisning af ung-til-yngre underviserne fra Sex & Samfund. Flere af eleverne oplever, at undervisningen har været lærerig og har givet dem ny viden på området. Imidlertid er der **forskel på elevernes eksisterende vidensgrundlag**, hvilket har en betydning for, hvor brugbar seksualundervisningen opleves at være for den enkelte elev. Eksempelvis udtrykker nogle elever, at de kendte til det meste af det, der blev undervist i, i forvejen, imens andre elever fra samme klasse udtrykker, at de lærte en masse nyt. Denne tendens til forskel i elevernes vidensgrundlag går igen på tværs af klassetrin, hvilket indikerer, at elevernes kendskab til emner relateret til krop, køn og seksualitet er individuelt betinget og ikke kan generaliseres på klasseniveau. Dette vanskeliggør en seksualundervisning, der i lige grad appellerer til samtlige elever i en klasse. Samtidig er det en præmis, der skal indtænkes i forberedelsen af undervisningen, og som kan imødekommes ved, at lærerne undersøger og videreformidler elevernes vidensbehov til ung-til-yngre underviserne.

Eleverne efterspørger generelt mere seksualundervisning

Evalueringen tegner et billede af, at det er **begrænset**, hvor meget seksualundervisning eleverne generelt har modtaget. Eleverne kan nævne enkelte eller ingen andre seksualundervisningsgange i deres skoletid udover den, de havde modtaget fra Sex & Samfund. Dette bekræftes i interviewene med underviserne fra Sex & Samfund, der fremhæver, at de sjældent oplever, at klasserne har modtaget den obligatoriske seksualundervisning, hvorfor Sex & Samfunds undervisning udgør den eneste reelle seksualundervisning, eleverne har modtaget. Mangel på grundskolens obligatoriske seksualundervisning kan desuden forklare forskellen i elevernes individuelle vidensgrundlag, da klassen sjældent har tilegnet sig et fælles udgangspunkt gennem undervisning. Eleverne udtrykker, at **de generelt savner mere seksualundervisning**, da alle relevante tematikker ikke kan dækkes i den supplerende seksualundervisning. Dette gør sig særlig gældende for eleverne fra udskoling og på ungdomsuddannelser. Sex & Samfunds tilbud om seksualundervisning med en varighed på to timer anskues således ikke som tilstrækkelig. Derfor kan der udledes et behov for, at skolerne gennemfører (mere) seksualundervisning, og at Sex & Samfunds tilbud skal være et supplement til dette, hvilket også er den nuværende tanke, men ikke det, der sker i praksis.

3.3 Elevernes udbytte

Ung-til-yngre underviserne skaber et trygt og åbent rum

På tværs af skoler og klassetrin fremgår det, at eleverne har en god oplevelse af Sex & Samfunds ung-til-yngre undervisere. Det har stor betydning, at underviserne kommer udefra. Det kommer til udtryk ved, at underviserne anskues som **eksperter**, der ved mere på området end fx deres klasselærere. Samtidig er underviserne relaterbare, da de er unge, hvilket giver eleverne en oplevelse af, at underviserne har været i samme situation som dem. Endelig er eleverne glade for, at deres egne lærere ikke er med, da det giver rum til at stille andre spørgsmål. Ligeledes er eleverne mere åbne, fordi de ikke skal se Sex & Samfunds underviser igen. Det indikerer, at den nuværende tilgang med ung-til-yngre undervisere, og hvor klassens lærer ikke er tilstede, fungerer godt.

Det fremgår af evalueringen, at underviserne lykkes med at **skabe et trygt og åbent rum**, hvor eleverne føler sig komfortable i at sige deres mening, tale om seksualitet og deltage i øvelser, der ellers kan opleves som pinlige eller akavede. Det trygge rum skabes ved, at underviserne indledningsvis opstiller regler, der eksempelvis rammesætter, at deres samtale er fortrolig, at man ikke skal sige det, der blev talt om, videre, og at man kan vælge ikke at svare på et spørgsmål eller deltage i en øvelse, hvis man ikke har lyst. Endvidere roser eleverne især underviserne for, at de er åbne og ærlige i deres formidling om seksuelle emner, herunder italesætter mere personlige emner såsom orgasmer. Dette understøtter elevernes oplevelse af, at de kan tale om alt, og skaber tillid og tryghed i rummet. Sluttelig udtrykker flere elever, at underviserne forklarer tingene i øjenhøjde, så det er let og forståeligt. Enkelte elever fra mellemtrinnet beskriver imidlertid, at der også kan være ord og ting, de ikke forstår.

Ung-til-yngre underviserne anvender gode og inddragende øvelser

Evalueringen peger på, at brugen af **øvelser, lege og visuelt materiale** i seksualundervisningen fremmer dialogen og er med til at sætte emner i perspektiv for eleverne. Det kommer til udtryk i elevinterviewene, hvor det eksempelvis påpeges, at øvelser om grænser påbegyndte nye dialoger om, hvad der kan opleves grænseoverskridende og for hvem. Når underviserne talte om nonverbalt samtykke, fungerede det især godt at vise videomateriale om, hvordan man kan sige til og fra med kropssprog.

Endvidere er brugen af **anonyme spørgsmål** særlig værdifuld for eleverne. Her skriver eleverne anonyme spørgsmål til underviseren på forhånd, som underviseren besvarer under seksualundervisningen. Denne metode giver eleverne rum til at præge indholdet i undervisningen med de emner og spørgsmål, de er nysgerrige på og søger mere viden om. Endvidere har det anonyme element betydning for, at generte elever kommer på banen, og for, at personlige og tabubelagte emner bliver berørt.

"Vores lærer var rigtig ung. Hun vidste rigtig meget, og man kunne spejle sig i meget af det, hun sagde. Så brugte hun også meget øvelser og lege, hvor vi selv snakkede."

- Udskolingselev

"En fed øvelse var at sidde i rundkreds, hvor man rejste sig og byttede plads, hvis man var enige i et udsagn. Det skabte en god dialog. Det var den øvelse, hvor flest kom med input, mest dialog og mest mening i klassen."

- Gymnasieelev

3.3 Elevernes udbytte

Indholdet i seksualundervisningen afspejler ikke alle elevernes ønsker

Evalueringen peger på, at der ikke altid er et match med de emner, som der undervises i, og hvad der optager eleverne på området. Det skyldes, at eleverne oplever, at emnerne typisk er noget, de har hørt om mange gange før. Konkret har flere klasser modtaget seksualundervisning om **samtykke og grænser** fra ung-til-ynge underviserne. Dette er emner med stor samfundsmæssig bevågenhed, som eleverne er blevet præsenteret for af forældre, sociale medier, Ultranytt, klassens time, venner m.fl. Således opleves denne viden indlejret i eleverne. De fleste elever udtrykker, at de derfor har oplevelsen af, at Sex & Samfunds seksualundervisning forekommer gentagende i forhold til de to nævnte emner, hvorfor der er et ønske om, at undervisningen omhandler andre emner. Imidlertid er der også elever, der reflekterer over, at det er godt at få genopfrisket emnerne, hvilket kan medføre, at det sidder bedre fast og derfor øger sandsynligheden for, at man kan huske det bedre og handle herefter. Desuden fremgår det, at undervisningen i samtykke og grænser for nogle elever, har bidraget med nye synspunkter, fx gennem øvelser og filmmateriale.

Evalueringen viser også, at andre dele af seksualundervisningens indhold har afspejlet emner, som **eleverne er optagede af**, og som, de synes, er relevante at høre om. Det varierer på tværs af klassetrin, hvad de specifikke emner er. Eksempelvis var piger fra en 4. klasse glade for at lære om menstruation, imens elever fra en 7. klasse syntes, samtaler om sex og prævention var lærerigt.

Elevernes forslag til emner:

Mellemtrin

- Pubertet og kroppen
- Sociale medier

Udskoling

- Pubertet og kroppen
- Sexsygdomme (symptomer og konsekvenser)
- Prævention
- Hvordan man har sex

Ungdomsuddannelse

- Forhold, flirt og sex ifm. alkohol
- Dårlig sex og asekualitet

Eleverne har ønsker til emner, som de gerne vil vide mere om. Deres ønsker vidner om, at eleverne oplever en generel mangel på grundlæggende seksualundervisning om eksempelvis kroppens biologiske udvikling i puberteten og sex. Det er i overensstemmelse med, at flere af eleverne oplever at have modtaget meget begrænset seksualundervisning og derfor mangler generel viden herom. Dertil ses der også et ønske om en mere sammenhængende seksualundervisning, hvor man får indsigt i, hvorfor konkrete emner er væsentlige, og hvordan det hænger sammen med andre emner, fx prævention og risici ved smitte med sexsygdom.

Generelt tegnes der et billede af, at ung-til-ynge underviserne ofte ikke har indsigt i, hvilke emner eleverne gerne vil undervises i. Dette vidner om, at der ikke er en fast procedure, som anvendes i samarbejde mellem ung-til-ynge undervisere og lærerne til at afdække og videreformidle elevernes ønsker. Her oplever underviserne, at brug af **anonyme spørgsmål** kan anvendes som metode til at give indsigt i, hvad eleverne er optagede af.

”De sagde måske noget, vi godt vidste i forvejen, men vi får en bedre forståelse for, hvorfor det er vigtigt, når det bliver gentaget.”

- Elev på mellemtrin

”Jeg vil gerne vide mere om sexsygdomme, og hvorfor vi skal være bange for dem. Vi ved ikke, hvorfor vi beskytter os. Eller hvordan man skal reagere. Det er lidt ubrugeligt at lære, at man kan blive testet, hvis man ikke ved, hvilke symptomer der er.”

- Udskolingselev

3.3 Elevernes udbytte

Eleverne oplever, at undervisningen foregriber emner, der senere bliver relevante

Af evalueringen fremgår det, at eleverne oplever, at Sex & Samfunds seksualundervisning **forbereder dem på situationer**, som, de forventer, kommer til at ske i fremtiden. Således er der en forståelse af, at flere af emnerne ikke er relevante for dem på nuværende tidspunkt, men at det bliver relevant på sigt. For eleverne på mellemtrinnet henviser det særligt til viden om kroppens udvikling (hårvækst, sved, menstruation), imens det for udskolingselever henviser til seksualitet (samleje, prævention, kønssygdomme). Dertil udtrykker eleverne, at det er en fordel at modtage denne undervisning før, det bliver aktuelt, da det giver viden og indsigt i, hvad det handler om, og hvad man skal være opmærksom på i forskellige situationer. Det indikerer, at Sex & Samfunds seksualundervisning bidrager med viden, der potentielt styrker elevers **handlekompetencer** inden for forskellige situationer. Endvidere peger evalueringen på, at seksualundervisningens tematikker kommer rettidigt, *før* det bliver aktuelt for dem, fx før målgruppens seksuelle debut.

Elevernes viden og handlekompetencer

Opsamlende peger evalueringen på, at Sex & Samfunds seksualundervisning skaber viden, der i nogen grad klæder elever på tværs af klassetrin på til at **håndtere forskellige situationer** i relation til deres seksuelle sundhed. Det gør sig særligt gældende, når ung-til-ynge underviserne underviser i emner relateret til krop, køn og seksualitet, som eleverne ikke har stort kendskab til i forvejen, samt når der foregribes emner, der er relevante for elevgruppen inden for en overskuelig tidshorisont. Derudover fremgår det af evalueringen, at ung-til-ynge undervisernes brug af **øvelser, lege og visuelt materiale** som afsæt for drøftelser mellem eleverne fungerer som brugbare metoder til at få elever til at reflektere over specifikke emner og dermed udvide deres horisont i forhold til, hvordan man kan håndtere en lignende situation.

Endelig viser evalueringen, at der forsat er områder, som elever på tværs af klasserne oplever ikke at have **tilstrækkelig** viden om. Det er især elever fra udskoling og ungdomsuddannelser, der savner mere seksualundervisning. Dertil fremgår det, at manglen på seksualundervisning skaber huller i elevernes vidensgrundlag og vanskeliggør en helhedsorienteret forståelse af seksualitet. Det er ikke forventeligt, at eleverne kan lære alt inden for Sex & Samfunds to timers seksualundervisning. Derfor er det centralt, at eleverne modtager den obligatoriske seksualundervisning, samt at Sex & Samfunds seksualundervisning i højere grad bliver afviklet som supplerende undervisning, der skaber sammenhæng og bygger videre på elevernes eksisterende viden.

”Det betyder meget for mig, at man ved det inden. Jeg skal ikke nødvendigvis hjem og have sex nu, men jeg ved, hvad det handler om, og jeg kan nok bruge det i fremtiden.”

- Udskolingselev

”Jeg tænker, at jeg kan bruge det til at vide, hvornår man skal sige stop, og hvor ens egen grænse går. Hvornår noget er alvorligt osv.”

- Elev på mellemtrin

4. anbefalinger

På baggrund af evalueringens resultater udleder Rambøll fire hovedanbefalinger. Anbefalingerne er orienteret mod at forbedre Sex & Samfunds seksualundervisning, således at eleverne opnår størst muligt læringsudbytte. For hver af de fire hovedanbefalinger udfoldes metoder til, hvordan disse kan operationaliseres i praksis.

1 Styrket forberedelse og planlægning af Sex & Samfunds seksualundervisning

- For at opnå størst muligt læringsudbytte af Sex & Samfunds seksualundervisning anbefales det, at der skabes en forberedelses-proces, der sikrer, at ung-til-yngre underviserne får indsigt i, hvilken viden klassen står på, hvad eleverne er optagede af samt klassen sociale miljø og dynamikker.
- En tydeligere rammesætning af, at Sex & Samfunds tilbud er et supplement til den obligatoriske seksualundervisning, anbefales. Formidling fra lærere til ung-til-yngre underviserne om, hvilken obligatorisk seksualundervisning den pågældende klasse har modtaget, vil kunne virke understøttende for Sex & Samfunds supplerende tilbud og styrke forberedelsen.
- Sex & Samfund kan fra centralt hold udvikle et kort spørgeskema, som sendes til lærerne, når de booker en undervisningsgang. Spørgeskemaet kan indeholde 2-3 punkter om, hvilke emner klassen allerede har modtaget seksualundervisning i, hvilke emner det er relevant at undervise klassen i samt en fritekst om dynamikker og relationer i klassen.
- Sex & Samfunds anonyme spørgsmål kan anvendes som en fast metode til at give underviserne indsigt i, hvad eleverne er optagede af. Det skal sikres, at alle ung-til-yngre undervisere er bevidste om, at de med fordel kan anvende de anonyme spørgsmål som greb i forberedelsen, samt hvordan de anvender spørgsmålene i henhold til korrekt håndtering af personfølsomme oplysninger.

2 Integreret opfølgning mellem ung-til-yngre undervisere og lærere

- Med henblik på at skabe sammenhæng mellem den supplerende og den obligatoriske seksualundervisning, at optimere seksualundervisningens efterliv samt at udvikle handlekompetence hos eleverne anbefales det, at der skabes en god ramme for, at opfølgning og tilbagemelding mellem lærerne og ung-til-yngre underviserne kan finde sted. Dette kan være med til at sikre, at lærerne kan videreføre viden fra seksualundervisningen.
- Sex & Samfund kan fra centralt hold udvikle et kort spørgeskema, som underviserne besvarer og fremsender til lærerne efter undervisningen. Spørgeskemaet kan indeholde 2-3 punkter, hvor underviserne angiver, hvilke emner de har undervist i, samt eventuelle emner, hvor der er observeret et vidensbehov blandt klassens elever, og som den obligatoriske seksualundervisning med fordel kan omhandle.
- Der skal være et incitament for, at ung-til-yngre undervisere og lærere afsætter tid til opfølgning efter seksualundervisningen.

4. anbefalinger

3

Fastlagt kvalitetssikring af seksualundervisningen

- For at sikre den nødvendige stilladsering af ung-til-yngre underviserne anbefales det, at der anvendes en procedure for feedback og sparring, som placerer mindre initiativ hos underviserne.
- Sex & Samfund kan indføre årlig, obligatorisk supervision af undervisernes undervisning, hvor initiativet kommer fra Sex & Samfund, såfremt underviseren ikke selv har efterspurgt dette.
- Sex & Samfund kan med fordel prioritere kollegial sparring som en del af de faste opkvalificeringsdage, hvor underviserne kan få inspiration til og drøfte deres undervisningstilgang med kolleger.

4

Systematisk gennemgang af materiale med inddragelse af undervisere

- For at sikre, at Sex & Samfunds undervisningsmateriale er opdateret og så anvendeligt som muligt for ung-til-yngre underviserne anbefales det, at underviserne inddrages i en systematisk gennemgang af materialet.
- Sex & Samfund kan fx indføre en årlig dag med systematisk gennemgang af undervisningsmaterialet, hvor ung-til-yngre underviserne deltager og giver deres besyv på: hvilket materiale de oplever er tidssvarende, hvad de savner mere eller nyt materiale om, samt fortæller hvilket supplerende materiale de anvender, som fungerer godt i undervisningen. Undervisernes supplerende undervisningsmateriale kan vurderes relevant at inddrage som fast materiale.
- Der anbefales yderligere, at Sex & Samfund skaber en tydeligere struktur over materialerne på Sex & Samfunds undervisningsportal. Strukturen kan med fordel udvikles med input fra ung-til-yngre underviserne, så det virker intuitivt og hjælpsomt for dem.

5. Metodisk tilgang

Nærværende evaluering af Sex & Samfunds seksualundervisning i Københavns Kommune er tilrettelagt som en kvalitativ evaluering med et dobbelt sigte. Dels følges der op på de (oplevede) opnåede resultater og erfaringer fra elever, der har modtaget undervisningen, dels fokuseres der på at indsamle værdifuld viden om, hvordan seksualundervisningen fremadrettet kan udvikles og styrkes yderligere. For at opnå den tilstræbte viden, har Rambøll tilrettelagt interviews med et format og fokus, der tager højde for emnets sårbarhed og målgruppe.

Interviews på grundskoler og ungdomsuddannelser

Interviews med elever blev afholdt fysisk på skolerne i et workshopbaseret format med inspiration fra service design-tilgangen*. Konkret er der anvendt visuelle og håndgribelige virkemidler til at opstille scenarier om seksuel sundhed og Sex & Samfunds seksualundervisning, som eleverne kunne forholde sig til og reagere på. Øvelserne uddybes i figuren til højre.

På baggrund af det potentielt følsomme emne var det et centralt opmærksomhedspunkt at sikre, at eleverne var trygge ved at tale om deres holdninger og erfaringer i forbindelse med Sex & Samfunds seksualundervisning. Konkret blev dette sikret ved, at interviewer først understregede, at der ikke var forkerte svar, og at eleverne til hver en tid kunne undlade at svare på spørgsmål, de ikke havde lyst til at besvare. Samtidig aftalte interviewer med eleverne, at det, der blev sagt til interviewet, ikke skulle deles med andre efter interviewets afslutning, for derved at skabe et fortroligt rum. Alle interviews blev ligeledes indledt med en præsentationsrunde, hvor elever, interviewer og referent fortalte, hvilken superkraft de helst ville have. Denne tilgang var med til at skabe en stemning, hvor eleverne følte sig trygge i interviewet og åbnede op om deres holdninger og erfaringer.

Lærerinterviewene blev afviklet fysisk på skolerne og havde fokus på lærernes samarbejde med Sex & Samfund om forberedelse, afvikling og opfølgning på den supplerende seksualundervisning.

Interviews med Sex & Samfund

Interviews med Sex & Samfunds undervisere og projektleder samt medarbejder fra det pædagogiske team blev gennemført virtuelt over MS Teams. Formålet med interviewet var at belyse, hvordan ung-til-ynge undervisere klædes på til at planlægge og gennemføre seksualundervisning, samt undervisernes oplevelser af samarbejdet med lærerne.

Analysestrategi

Efter afsluttet dataindsamling blev data opdelt efter et tematisk fokus på henholdsvis udvikling af kvalificeret og tidssvarende seksualundervisning, samarbejdet mellem ung-til-ynge undervisere og lærere, samt elevernes udbytte. Herefter analyserede Rambøll det samlede data med afsæt i *collaborative content analysis*, hvor data blev analyseret i dybden og på tværs gennem mønstergenkendelse for at identificere mønstre og resultater i relation til evalueringens overordnede formål og undersøgelsesspørgsmål.

ANVENDTE ØVELSER I INTERVIEWS MED ELEVER

Udsagnskort og vignetter med historier om seksuel sundhed: For at få elevernes holdninger og oplevelser i spil, herunder sandsynliggøre deres handlekompetencer, læste interviewer udsagn om seksuelle scenarier op og bad efterfølgende eleverne forholde sig til dem. Derefter drøftede eleverne deres umiddelbare handlemuligheder og holdninger og blev inviteret til at dele deres egne erfaringer.

Likert-skalaøvelser hvor eleverne bedømte og drøftede kvaliteten af seksualundervisningen. Konkret blev eleverne bedt om at forholde sig til en række konkrete spørgsmål og udsagn om seksualundervisningen, eksempelvis om eleverne kunne genkende emnerne i undervisningen fra eget og jævnaldrende venners liv.

Intervieweren præsenterede eleverne for plancher med skalaer fra 1-5. Ud fra hvert spørgsmål eller udsagn markerede eleverne deres svar på skalaen ved at placere et klistermærke på skalaen. Herefter spurgte interviewer ind til elevernes placering på skalaen og deres relative placering i forhold til de øvrige elever. Hvis eleven scorede et udsagn lavt, blev det forsøgt afdækket, hvad der manglede i undervisningen, for at eleven ville score det pågældende udsagn højere.

*Reference: Bechmann & Mikkelsen (2019): Med andre øjne - om service, design og servicedesign. KBH: Hans Reitzels Forlag; Kimbell (2014): The Service Innovation Handbook - Action-oriented Creative Thinking Toolkit for Service Organizations. Amsterdam: BIS Publishers.

6. Datagrundlag

Evalueringen bygger på en kvalitativ dataindsamling med en 360 graders tilgang til at afdække kvaliteten i seksualundervisningen fra alle involverede aktørers perspektiv. For at kunne tilvejebringe en dybdegående viden om, i hvilken grad Sex & Samfunds seksualundervisning bidrager til børn og unges viden og kompetencer om seksuel sundhed, har vi gennemført en række interviews med udvalgte målgrupper.

Fokusgruppeinterviews med elever

Rambøll har afholdt 13 fokusgruppeinterviews med elever, der har modtaget Sex & Samfunds seksualundervisning, fra fem grundskoler og en ungdomsuddannelse i Københavns Kommune. Heraf var fordelingen seks fokusgruppeinterviews med elever på mellemtrin, fem fokusgruppeinterviews med udskolingselever og to interviews med gymnasieelever.

Interviews med folkeskolelærere

Rambøll har gennemført fem individuelle interviews med lærere fra fem grundskoler, der har bestilt Sex & Samfunds seksualundervisning.

Interviews med ung-til-yngre undervisere

Foruden besøg på skoler har Rambøll afholdt tre fokusgruppeinterviews med 9 ung-til-yngre undervisere med forskelligt erfaringsniveau.

Interview med projektleder og medarbejder i Sex & Samfund

Endelig har Rambøll afholdt et gruppeinterview med projektlederen og en medarbejder i Team Uddannelse og Pædagogik fra Sex & Samfund.

Ved indsamlingen af de sidste interviews med henholdsvis elever, ung-til-yngre undervisere og lærere blev flere pointer og refleksioner, som var nævnt i tidligere interviews, gentaget. Dette vidnede om, at dataindsamlingen var nået et mætningspunkt, hvor yderligere interviews forventes at bidrage med begrænset ny viden*.

Rekruttering og udvælgelse af skoler

Rekruttering af elever og lærere fra grundskoler og ungdomsuddannelser tog udgangspunkt i en udvælgelsesstrategi, hvor hensigten var at udvælge fire grundskoler og to ungdomsuddannelser med elever fra forskellige klassetrin (mellemtrin og udskoling), der havde modtaget seksualundervisning af Sex & Samfund 2-4 uger før interviewene.

Udvælgelsesprocessen var udfordret af, at kun et begrænset antal af skoler og især ungdomsuddannelser havde modtaget seksualundervisning inden for den ønskede periode. Derfor udvidede vi perioden til at være inden for indeværende år (2022).

Derudover meldte flere grundskoler tilbage, at de ikke ønskede at deltage på grund af travlhed primært forårsaget af sygdom og forhenværende Covid-19 restriktioner.

Vi endte således med fem grundskoler og én ungdomsuddannelse med et forbehold om, at disse skoler ønskede at stille op til interviews og ikke var tilfældigt udvalgt.

Et samlet overblik over deltagende skoler og elev- og lærerinterviews fremgår af tabel 1 på side 22.

Rekruttering af ung-til-yngre undervisere

Rekruttering af ung-til-yngre undervisere tog udgangspunkt i, at vi gerne ville tale med et repræsentativt udsnit af Sex & Samfunds i alt 28 ung-til-yngre undervisere med forskellig anciennitet og erfaringsgrundlag.

Vi rekrutterede underviserne gennem en medarbejder fra Sex & Samfund. Vi udsendte to opfølgninger på deltagelse før vi nåede minimummet for det ønskede antal på 9 ung-til-yngre undervisere. Underviserne havde 5 mdr. – 4 års anciennitet og repræsenterede derved forskellige erfaringsgrundlag.

6. Datagrundlag

Tabel 1. Overblik over afholdte elev- og lærerinterviews

	Afholdte interviews	Tidspunkt for supplerende seksualundervisning
Damhusengens Skole	<ul style="list-style-type: none"> • To fokusgruppeinterviews med 5. klasseelever • Ét individuelt interview med lærer 	Seksualundervisning uge 6 2022 Interviews uge 12 2022
Skolen i Sydhavn	<ul style="list-style-type: none"> • Ét fokusgruppeinterview med 6. klasseelever 	Seksualundervisning uge 9 2022 Interview uge 14 2022
Tove Ditlevsens Skole	<ul style="list-style-type: none"> • Ét fokusgruppeinterview med 5. klasseelever • Ét fokusgruppeinterview med 6. klasseelever • Ét fokusgruppeinterview med 7. klasseelever • Ét individuelt interview med lærer 	Seksualundervisning <ul style="list-style-type: none"> • 5. klasser: uge 4 2022 • 6.-7. klasser: uge 1-5 2022 Interviews uge 14 2022
Utterslev Skole	<ul style="list-style-type: none"> • Ét fokusgruppeinterview med 4. klasseelever • Ét fokusgruppeinterview med 7. klasseelever • Ét fokusgruppeinterview med 8. klasseelever • To individuelle interviews med lærere 	Seksualundervisning <ul style="list-style-type: none"> • 4. klasser: uge 5 2022 • 7.-8. klasser: uge 8-10 2022 Interviews uge 13 2022
Vibenshus Gymnasium	<ul style="list-style-type: none"> • To fokusgruppeinterviews med gymnasieelever 	Seksualundervisning uge 5 2022 Interviews uge 6 2022
Ålholm Skole	<ul style="list-style-type: none"> • To fokusgruppeinterviews med 8. klasseelever • Ét individuelt interview med lærer 	Uge 2 og 10 2022 Interviews uge 10 2022